

A CURRICULUM ELŐÍRÁSAINAK ÉRVÉNYESÍTÉSE AZ OTTHONÓVODÁZTATÁS IDŐSZAKÁBAN

THE VALIDATION OF THE CURRICULUM REQUIREMENTS DURING THE PERIOD OF HOME- SCHOOLING

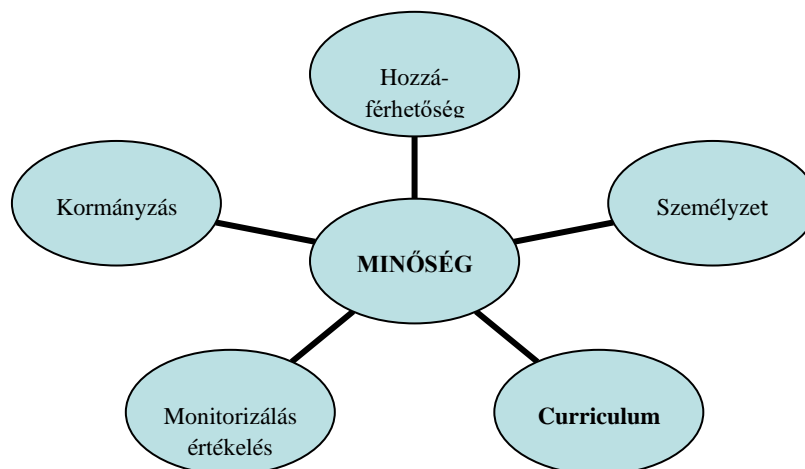
Barabási Tünde, Stark Gabriella

Abstract: In this paper we outline the effects of the online learning environment on preschool education, especially on the chances of the application of the curriculum based on the opinion of the kindergarten teachers and educational experts in preschooling. The research was based on questionnaire survey and interview method. Our research sample includes Hungarian kindergarten teachers and educational experts from Romania. We used an access sampling procedure and we interviewed 423 kindergarten teachers, and 14 experts on kindergarten education. Our results show the role of the curriculum in the implementation of online preschool educational practice. We also outline the experts' approach and their proposals validated during the period of online education. The summary of the results shows the situation of preschool education during the pandemic from the perspective of the curriculum, indicating that its role is significant in the online learning environment as well, even if the impact of other factors was also intensified.

Keywords: curriculum, COVID-19, pandemic, early childhood education, online education

1. Bevezetés és elméleti háttér

A koragyermekkorai nevelés Európai Unió Minőségbiztosítási Keretrendszerében kiemelt területet foglal el a **curriculum**, a hozzáférés, a személyzet, a monitorizálás és értékelés, illetve a kormányzás és finanszírozás mellett.

1. ábra. Koragyermekkorai nevelés minőségbiztosítási keretrendszere (European Commission, 2021, 10)

A curriculum a gyermekek holisztikus fejlődésének támogatásához olyan pedagógiai keretet kínál, amelyben a nevelési és gondozási gyakorlatok lehetővé teszik személyiségük teljes kibontakozását, a pedagógusok számára pedig azt, hogy minden gyermek egyéni érdeklődéséhez, szükségletéhez és adottságához adaptálják a folyamatot. Ebben a megközelítésben a curriculumnak jelentős hatása lehet a gyermek fejlődésére (Koragyermekkorai nevelés curriculumja, 2019, 3). Ugyanakkor a curriculum oktatásszabályozó eszköz, illetve az oktatási folyamat tervezésének alapdokumentuma, a pedagógus egyéni terveinek az alapja (Fóris-Ferenczi, 2008, 9).

A 2019-es romániai koragyermekkorai nevelés curriculumjának fogadtatására épülő vizsgálatunkban (Stark, 2020) megállapítottuk, hogy az óvodapedagógusok többsége pozitívan viszonyult a bevezetett curriculumhoz, kiemelten értékelve a szabadságot, amit a tantervi szabályozás lehetővé tett a pedagógus, illetve a gyermek számára. Amellett, hogy az óvodapedagógusok viszonylag elégedettek mutatkoztak az új curriculummal szemben, megfelelően felkészültnek ítélték meg saját magukat és kollégáikat a curriculum gyakorlati alkalmazására. A változást ellenző pedagógusi réteg mellett azonosítottuk az újításához könnyen alkalmazkodók csoportját, illetve azt a innovatív pedagógusréteget is, mely tovább fejlesztené az új curriculumot (Stark, 2020).

A járványhelyzet miatt kialakult óvodabezárások következtében (2020 márciusában, majd 2020 októberében) az óvodapedagógusoknak rövid időn belül lehetőségük nyílt újraértelmezni a curriculumot a megváltozott tanulási környezetben, élni a tanterv által nyújtott nagyfokú szabadsággal, illetve az innovációs és adaptációs lehetőségekkel. A megváltozott tanulási környezetben is „a gyerekekkel folytatott tevékenységek tervezése a jelenlegi érvényben levő curriculummal összhangban történik”, szem előtt tartva a fizikai távolságtartás esélyeinek biztosítását, a Minisztériumi útmutatások alapján (MEC, 2020, 15).

Az Európai Bizottság jelentése kiemeli a curriculumot érintő aspektusokat a COVID-19 elterjedése révén bekövetkezett intézménybezárások és korlátozó intézkedések időszakában. A világjárvány időszakában Dániában a pedagógiai alapozás és a curriculum témái változatlanok maradtak, az óvodai témákra erőteljesebben fókuszáltak a bezárást követő időszakban (European Commission, 2021, 56). A szlovéniai ajánlások hangsúlyozták, hogy a koragyermekkorai curriculumot a biztonságos, stabil és egészséges környezet biztosítása érdekében kell implementálni, és kiemelt figyelmet szentelni a veszélyeztetett csoportból származó gyermekekre (European Commission, 2021, 20). Lettorszában a gyermekek otthoni tanulásának segítésére az óvodapedagógusoknak heti tervet kellett készíteniük, ajánlott feladatokkal, tevékenységekkel és játékokkal melyet a szülők a gyermekeikkel együtt használjanak. (E. C., 2021, 47). Ciprus a pedagógusok továbbképzésére is hangsúlyt fektetett, online képzést szervezett számukra az óvodai curriculum bevezetéséről a Covid-19 egészség- és járványügyi intézkedései közepette (E. C., 2021, 36). E jelentés szerint Romániában is az óvodapedagógusok számára országos szinten webináriumokat szerveztek, a tanulási tevékenységek adaptálására az adott helyzethez, illetve alternatív tanulási tevékenységeket kínáltak fel a gyenge internetkapcsolattal rendelkező kisközösségek, illetve digitális eszközökkel nem rendelkező családokkal való kapcsolattartás esetében. A jelentés a digital.educared.ro portált tekinti hivatalos online erőforrásnak az óvodai nevelésre vonatkozóan is, mely konkrét módszertani alapelveket javasolt, a tervezés, az alkalmazások és digitális források szintjén (E. C., 2021, 48). Az Educared, illetve Step by step központ által kidolgozott módszertani útmutatók próbálták pótolni a tanulási hiányosságokat, illetve az iskolabezárás társas-érzelmi aspektusait (Centrul de Educație și Dezvoltare Profesională Step by step, 2020).

A járványhelyzet oktatási - nevelési sajátosságaira fókuszáló vizsgálatok közül az óvodai nevelést középpontba emelő vizsgálatok egy része a curriculum területét is érinti.

A School Education Gateway (2020) felmérése szerint (mely óvodapedagógusokat is érintett), az egyik legnagyobb arányban jelzett nehézség a tananyag és a hozzá kapcsolódó tevékenységeknek az online tanítás/távoktatás jellegzetességeihez való hozzáigazítása volt (28%), de ettől csak kevéssel maradt le az online tanítás/távoktatás során használható tananyag összeállítása (27%).

Bíró (2020, 38) magyarországi pedagógusok és szülők körében végzett kvalitatív vizsgálatának egyik következtetése, hogy a távóvodára való átállás hozadéka az óvodapedagógusok esetében a rendszerben

való gondolkodás mellett az eddigieknél még tudatosabb tervező munka (Bíró, 2020, 38). Az általa készített interjúkban a pedagógusok kiemelték, hogy az aktuális téma feldolgozását továbbra is az óvodai napirend alapján dolgozták fel napra és tevékenységi területekre osztva; kihangsúlyozták, hogy heti tematikus tervek összeállításában átgondoltabbnak kellett lenniük, hiszen olyan javaslatokat, ötleteket kellett közvetíteni a gyermekek/ szülők felé, amelyek könnyen kivitelezhetőek (Bíró 2020, 21; 27).

Felsman (2020) vizsgálata rámutat, hogy a COVID-19 miatti rendkívüli nevelési időszak a tervezést is érintette, a magyarországi óvodapedagógusok a tervezési dokumentumaik egy részét nem tudták felhasználni a távóvoda időszakában, viszont az éves terveikre tudtak alapozni.

Villányi (2021) kutatása szerint az eredeti tervezés szerint csak a magyarországi óvodapedagógusok 12,4%-a dolgozott, viszont 80,7% kis mértékben adaptálta az eredeti tervét, kicsit változtatva, hogy megfeleljen az online tevékenységeknek.

Bakonyi, Kosztel és Villányi (2020) vizsgálata kiemelte, hogy Magyarországon az óvodapedagógusok sikeresen tartották a curriculum alapján tervezett tematikát és tervezési szempontokat, de rugalmasan kezelték azt. Szintén e vizsgálat világított rá arra, hogy az óvodapedagógusok többsége nem kapott központi segítséget e rendkívüli nevelési időszakban, és több támogatást várt volna az óvodavezetőtől is (Bakonyi, Kosztel és Villányi, 2020).

E kutatások sorozatába illesztjük saját kutatásunkat, rávilágítva az otthonóvodáztatás jógyakorlataira a curriculum mentén.

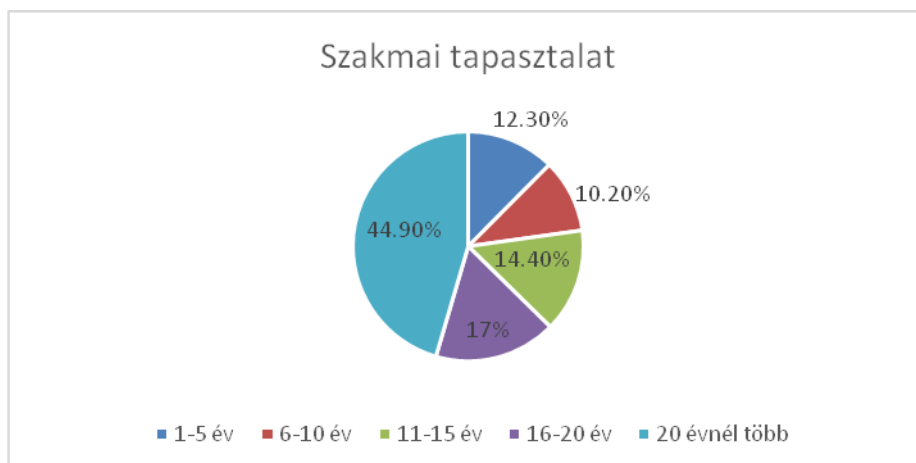
2. Kutatásmódszertani adatok

A járványhelyzet miatti otthonóvodáztatás időszakában (2020 március-június, 2020 október - február) megvalósuló fejlesztő-nevelő tevékenységnek jelentősek az olyan formai elemei, mint az otthonóvodáztatás formája, az online találkozások aránya és időtartama, a használt platformok és alkalmazások, az óvodások részvételi arányai, stb., de ezek mellett, fontosnak találjuk annak megvilágítását, hogy a 2019-ben hatályba lépett és az alkalmazásban éppen csak elindított Koragyermekkorai nevelési curriculum érvényesülésének milyen gyakorlati esélyei adódtak ebben a sajátos nevelési környezetben, illetve a hivatalos oktatáspolitikai dokumentum előírásainak érvényesítésére milyen törekvésekkel, késztetésekkel, illetve jógyakorlatokkal találkozhatunk. Azaz kutatási problémánk és célunk az otthonóvodáztatás tartalmi elemeinek vizsgálata az érvényes curriculum mentén.

Összefüggésfeltáró vizsgálatunkban ankét módszerére építettünk, saját készítésű kérdőívre, illetve interjúrácsra támaszkodva. A kérdőív, illetve interjúrács egyik alegységében annak feltárására törekedtünk, hogy milyen mértékben érvényesítették az óvodapedagógusok a tantervi előírásokat és inkább mely fejlődési területekre fókuszáltak. A kérdőívek adatelemzése statisztikai program használatával valósult meg (gyakoriság, átlag, chi négyzet, faktorelemzés), az interjúk feldolgozásában tartalomelemzés módszerét érvényesítettük.

Azt feltételeztük, hogy a világiárvány időszaka alatt a gyakorló óvodapedagógusok az óvodai nevelés alapidokumentumát, a curriculumot tekintették alapvetőnek az otthonóvodáztatási nevelési kínálat kidolgozása során.

Vizsgálati mintánkat romániai magyar óvodapedagógusok képviselik, valamint óvodai nevelési szakértők. Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmaztunk, és mindösszesen 423 óvodapedagógust vontunk be a vizsgálatba (a vizsgálati populáció – 2324 fő – mintegy 18,2%-át). Átlagéletkoruk 40,3 év.

2. ábra. A vizsgálati minta szakmai tapasztalata (N=423)

Szakmai tapasztalatukat tekintve, a minta közel fele 20 évnél több szakmai tapasztalattal rendelkezik, de egyébként minden életkori csoport képviseltette magát. A településszerkezeti megoszlást illetően 57,4% városi, 42,6% községi/ falusi óvodában dolgozik.

Az óvodapedagógusok által megrajzolt kép árnyalása érdekében **14 kisebbségi óvodai nevelési szakértőt** vontunk be a vizsgálatba Bákó, Bihar, Beszterce-Naszód, Brassó, Fehér, Hargita, Kolozs, Kovászna, Maros, Maramaros, Szatmár, Szeben, Szilágy, Temes megyékből, illetve Bukarestből. Bukarestben a minisztériumi kisebbségi oktatási tanácsossal készítettünk interjút, azokban a megyékben, ahol a magyar óvodai oktatásnak van saját szaktanfelügyelője, a tanfelügyelőket kerestük fel (Bihar, Hargita, Kovászna, Maros megyék); azokban a megyékben pedig, ahol nincs külön óvodai nevelési szaktanfelügyelő (Bákó, Beszterce-Naszód, Brassó, Fehér, Kolozs, Maramaros, Szilágy, Temes megyék), vagy a szaktanfelügyelő egy más szakemberhez irányított (Szatmár megye), az óvodai módszertanos szakemberekkel készítettük a szakértői interjút.

3. Koragyermekkorai nevelési curriculum és otthonóvodáztatás

Úgy véljük, hogy az óvodapedagógusok nagy többsége igényelte az útbaigazítást, támogatást a szemléletmód formálása és a gyakorlati kivitelezés dimenziójában egyaránt az óvodabezárás ideje alatt. Egyes óvodai nevelési szakértők szerint az óvodapedagógusok megfelelő segítséget kaptak az országos előírások révén, útmutatók, módszertani segédanyagok formájában:

„...A tanügyminisztérium különböző útmutatókat, módszertani útmutatókat állított össze, amelyet közé is tett a Minisztérium honlapján, az educatiacontinua.edu.ro oldalon, ahol megtekinthetők, és ezek olyan módszertani útmutatók, melyek segítenek a mindennapi tevékenységek során... Ezekben a módszertani útmutatókban konkrétan le van írva a különböző forgatókönyvek szerinti oktatás... A Minisztérium részéről nagyon praktikusnak és nagyon használhatónak tartottam.” (1. alany)

A szakértők kissé borúlátóbb csapata szerint léteztek ugyan megfelelő előírások, de ezeket az óvodapedagógusok nem tanulmányozták, nem alkalmazták: *„Ghid” az volt iskolára is, minden tantárgyra volt, de például azt sem használják a pedagógusok. Ajánlottam, hát kíváncsi vagyok, hogy hányan nézték meg.” (4. alany)*

A kritikusabb óvodai nevelési szakértők szerint az előírások, javaslatok túl általánosak, nincsenek specifikusan kidolgozva és adaptálva az óvodai oktatás és az óvodás korosztály számára: *„Hát nagyon a Minisztérium pont az óvodásokra annyira nem figyelt. Elégé általánosak voltak ezek a megjegyzések, ajánlások. Kevés helyen jelent meg az, hogy az óvodai foglalkozásokat illetően ezek hogyan valósuljanak meg. Tehát túl kevés volt ebben az első periódusban.” (10. alany)*

A szakértők egy szűkebb rétege szerint nem jutott el mindenhová a szakértői javaslat, iránymutatás ebben az időszakban: *„Itt legalábbis mi nem kaptunk semmit. Volt is egy pár hét, amikor várakoztunk nem tudtuk, hogy mit csináljunk, a szülőkkel beszélünk, tanácsokat adtunk, nekik is mondtuk, hogy*

még egy kicsit kell várnunk, mert nem tudtuk, hogy mi lesz... Tehát semmi tanácsadás, semmi javaslat, semmi nem volt... Aztán úgy április folyamán kaptunk egy kicsi útbaigazítást, arról, hogy hogy írjuk körülbelül a munkaterveket..." (2. alany)

Megállapíthatjuk, hogy az óvodapedagógusok nagyobb mértékű iránymutatást, támogatást vártak volna ebben az időszakban, ez egybeesik Bakonyi, Kosztel és Villányi (2020) vizsgálataival is, miszerint az óvodapedagógusok többsége nem kapott központi segítséget, és többet várt volna az óvodavezetőtől is.

A 2020 őszen kiadott minisztériumi útmutató értelmében a tevékenységek tervezése a curriculum elvárásaival összhangban történik" (MEC, 2020, 15). Az óvodai nevelési szakértők szemszögéből nézve az online oktatás időszakában is a curriculum és a tervezés maradt az alap. A szakértői interjúkból kirajzolódik, hogy az online tartalmak kiválasztásában kiemelkedik a curriculum előíró-szabályozó jellege. Az interjúkból kiemelt szemelvények alátámasztják, hogy mind a tervezésben, mind a tevékenységek megvalósításában az óvodapedagógusok előtérbe helyezték a curriculumot, illetve ennek alapján kidolgozott munkatervüket:

„...ezekben az útmutatókban is a curriculum volt az alap, tehát olyan tevékenységek, modellek vannak ezekben a módszertani útmutatókban, amelyek konkrétan egy heti tervezést lebontanak, az új kritériumoknak és rendelkezéseknek megfelelően, ezért a curriculum mindenképpen az alap volt... Úgy gondolom, hogy a curriculumot nem lehetett félretenni.” (1. alany)

„Tehát próbáltuk a tantervünket, amit ugye tanév elején leszögeztünk, próbáltuk követni, mondhatom hogy 95%-ban ez sikerült”. (8. alany)

„Ajánlás volt, ... hogy bármilyen tevékenységet, amikor bejelentkeznek előben vagy ők küldenek bármit, akkor ne az legyen, hogy nekem valami tetszik... és, hogy az mutatós, hanem azt kövessük, hogy mi a célunk, mi a fejlesztés”. (4. alany)

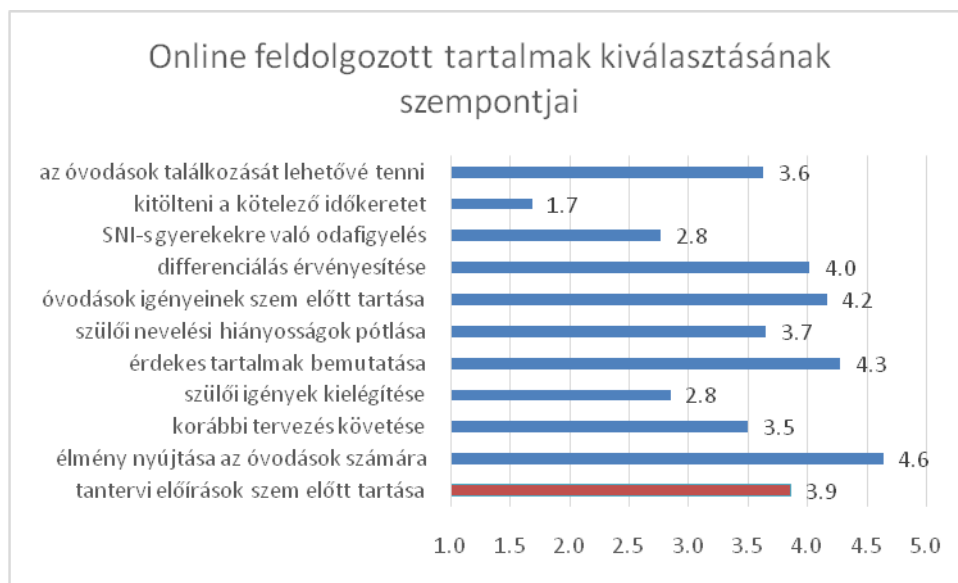
„De igen, én próbáltam, hogy az évi tananyagbeosztás szerint a heti témákat mindig közöltem, és közöltük, szerintem a kolleganők is a szülőkkel mindig mielőtt küldtük az anyagot egy kis utasítást is írtunk, és próbáltuk átadni, hogy miről is szól az óvoda...” (3. alany)

„Nyilván követniünk kellett az éves tervezésünket és azon belül mindenki nagyon tudta azt, hogy hol tart és mit szeretne...” (12. alany)

Az óvodai nevelési szakértők által megrajzolt kép hasonlóságot mutat Bakonyi, Kosztel és Villányi (2020) vizsgálatával, miszerint az óvodapedagógusok többsége tartotta a tervezett tematikát, viszont rugalmasan kezelte azt.

Az oktatási tartalmak kiválasztásakor a koragyermekkorai curriculum előírásai 3,9-es átlaggal érvényesültek (1-5-ig terjedő skálán), ami azt jelzi, hogy az óvodapedagógusok tudatosan viszonylag nagy mértékben törekedtek a felkínált tevékenységek megvalósításának folyamatában szem előtt tartani a hivatalos előírásokat. Amennyiben azonban az 1. ábrát alaposan megvizsgáljuk, látható, hogy a tartalmak kiválasztásában számos más szempontot, nagy „előszeretettel” tartottak szem előtt a gyakorló pedagógusok, illetve, mindenképpen a curriculum elé helyezték. Ilyen például az érdekesség és élményszerűség az óvodások számára (4.3; 4.6), az óvodások igényeinek érvényesülése (4.2), ami akár differenciálási törekvések megvalósulását is lehetővé tette (4.0). Ez az eredmény azt mutatja, hogy az óvodapedagógusok mindenképpen az óvodásaik „elvárásait” a curriculum kívánalmi elé helyezték az oktatási tartalmak kiválasztásakor. A két szempont átlagértéke közötti különbség statisztikailag is szignifikáns ($t=-4.54339$; $p<0.00001$). Ez az eredmény azt mutatja, hogy a curriculum elvárásainak érvényesítése erős igény az óvodapedagógusok körében, de nyilván a tartalmak kiválasztásában és tevékenységek lebonyolításában is szem előtt kellett tartani az online környezet kínálatát sajátos helyzeti tényezőket is. Bakonyi, Kosztel és Villányi (2020) szintén azt találták vizsgálataikban, hogy a curriculumon az óvodapedagógusok többsége változtatott keveset, hogy megfeleljen az „online-nak”. Ugyanakkor az is szembetűnő viszont, hogy bár a szülői elvárások olykor igen erőteljesen meghatározták a pedagógusok döntéseit, az eredmények a szakmai tudatosságot hangsúlyozzák, hiszen a szülői igények kielégítése szignifikánsan alacsonyabb átlagértékű, mint a curriculum elvárásainak érvényesítése ($t=12.26508$; $p<0.00001$). Az eredmények

jelzik azt is, hogy a differenciálási törekvések jelentőségének tudatosítása ellenére az SNI-s gyerekekre való odafigyelés mértéke viszonylag alacsony volt a tartalmak tervezése során.

3. ábra. A curriculum az otthonóvodáztatási tartalmak kiválasztási szempontjainak sorában

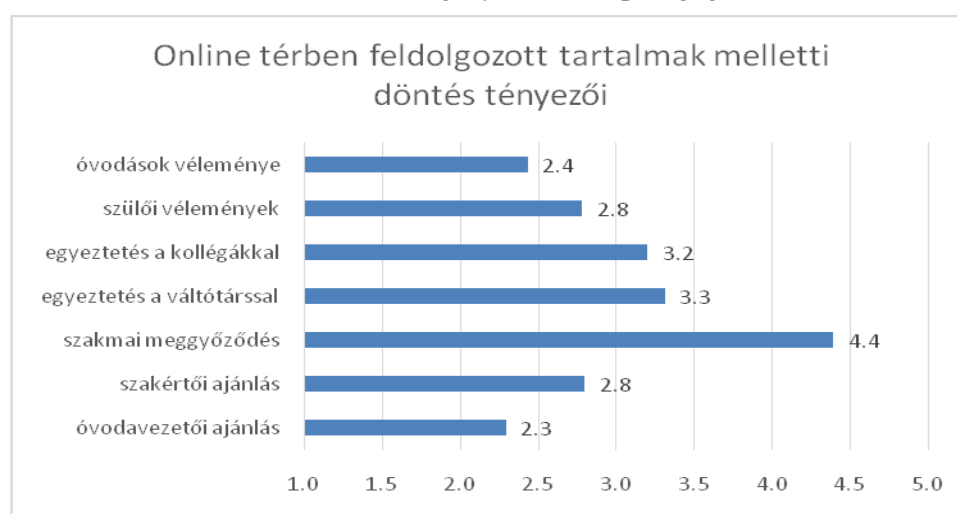
Ennek a kérdésnek a megítélése alapján öt pedagógustípust azonosítottunk faktorelemzés segítségével. Az első csoportba a *gyermek- és élményközpontú* pedagógusok tartoznak, akik a tartalmak kiválasztásában legfontosabb szempontként a tartalmak érdekességét és élményszerűségét jelölték, ugyanakkor hangsúlyos számukra az óvodások igényeinek szem előtt tartása, valamint az esetleges szülői nevelési hiányosságok kompenzálása is. Az ebbe a csoportba tartozók egyáltalán nem gondolkodnak a kötelező időkeretek kitöltésében. A *curriculum és tervezésközpontúak* a tantervi előírásokat és a saját korábbi tervezésüket látják fontosnak. A *differenciálásközpontúak* elsősorban arra törekedtek, hogy az óvodások fejlesztési igényei mentén szervezzék az online tevékenységeket, külön figyelve a sajátos nevelési igényű gyerekekre is (és ezt elsősorban szakmai elköteleződésből teszik és nem a szülői elvárásokhoz való igazodás okán). Az *elvárásközpontúnak* elnevezett csoport számára – amint a név is mutatja - az elvárások orientáló jellege kiemelkedő: egyrészt a szülők által közvetített igények, de akár a felettesek által előírtak a meghatározóak. Ugyanakkor az óvodások igényeinek szem előtt tartása vagy az élménynyújtási törekvés egyáltalán nem jellemzi őket. A *közösségközpontúak* leginkább arra törekedtek, hogy találkozási alkalmakat biztosítsanak az óvodások számára, függetlenül attól, hogy a tantervi előírásokat vagy a szülői igényeket szem előtt tartanak.

1. táblázat. Online oktatást befolyásoló tényezők faktorai (Főkomponenselemzés, Varimax, KMO=0.876; CM=75.7%)

	PEDAGÓGUSTÍPUSOK				
	1. Gyermek- és élmény- Központú	2. Curriculum- központú	3. Differenciálás- központú	4. Elvárás- központú	5. Közösség- központú
Érdekes tartalmak bemutatása	.836	.093	.117	.074	.085
Élmény nyújtása az óvodások számára	.697	.346	.224	-.159	.206

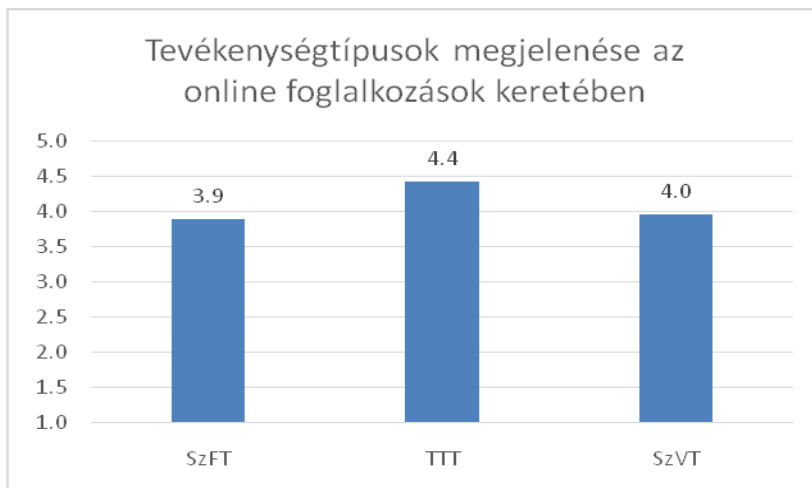
Óvodások igényeinek szem előtt tartása	.668	.210	.312	-.007	.268
Szülői nevelési hiányosságok pótlása	.654	.117	.264	.291	.160
Korábbi tervezés követése	.161	.860	.010	.119	.146
Tantervi előírások szem előtt tartása	.232	.773	.283	.120	-.048
SNI-s gyerekekre való odafigyelés	.191	.067	.823	.312	.008
Differenciálás érvényesítése	.394	.264	.703	-.044	.206
Kötelező időkeret kitöltése	-.030	.094	.200	.855	.152
Szülői igények kielégítése	.543	.282	-.006	.581	-.182
Óvodások találkozásait lehetővé tenni	.270	.078	.103	.100	.902

A konkrét tartalmak és alkalmazások kiválasztásában a pedagógus szakmai meggyőződése volt a meghatározó (magas, 4,4-es átlagérték mellett) – amiben a fentebb bemutatott szempontok kerültek különböző mértékben előtérbe. Minden más döntést befolyásoló tényező lényegesen alacsonyabb szinten befolyásolta a pedagógus döntését. Szerepet játszott még a váltótársak és a kollégák véleménye, de szignifikánsan kisebb befolyásoló erővel bírt ($t=10.99861$; $p<0.00001$). Ami meglepő, hogy az óvodavezetői, illetve szakértői ajánlás viszonylag kis szerepet játszott a döntésben, olyannyira, hogy a szülői vélemények és a szakértői ajánlások azonos mértékben voltak fontosak. Felmerül az a kérdés is, hogy voltak-e konkrét szakértői ajánlások, amelyeket célszerű lett volna figyelembe venni, vagy ezek hiánya miatt is alacsonyabb az átlagérték. Az óvodások véleményének figyelembevételére is csak kis mértékben volt igénye az óvodapedagógusoknak (lásd 2. ábrát).

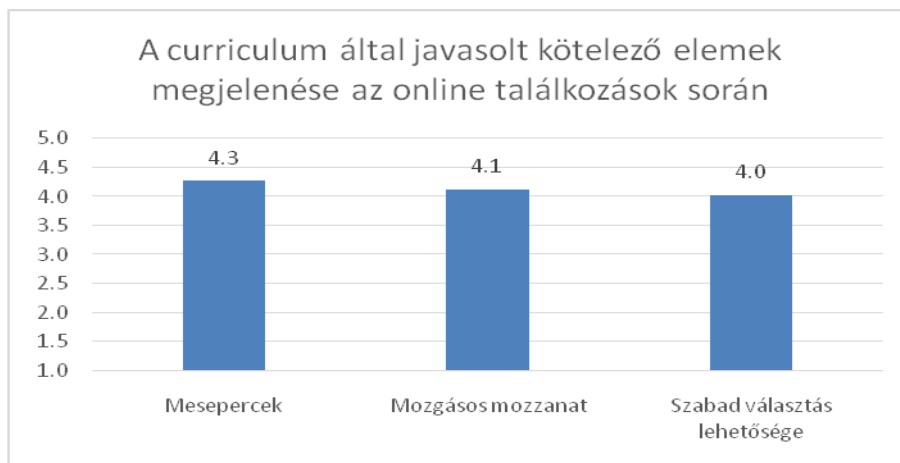
4. ábra. Az online feldolgozásra kiválasztott tartalmak választását befolyásoló tényezők

Amint az elméleti felvezetésben olvashattuk, a Koragyermekkori nevelés curriculumja három nagy tevékenységtípus megvalósulását írja elő: tapasztalati terület szerinti tevékenységeket (TTT), szabadon választott tevékenységek és játékokat (SzVT), valamint a személyes fejlődést célzó tevékenységeket (SzFT). A vizsgálati személyek válaszai azt mutatják, hogy erős törekvés mutatkozott ugyan mindhárom tevékenységtípus érvényesítésére, mégis a TTT szignifikánsan előtérbe került a másik két tevékenységtípushoz képest ($t= 6.83839$; $p< 0.00001$). Ez azt jelzi, hogy az óvodapedagógusok ugyan látták, érezték, hogy az óvodásokkal való találkozás során fontos a közös játék, a rutinok alakítása, a személyes fejlődés biztosítása (amely hasonló szintű odafigyelést kapott), mégis a tanulási tapasztalatok biztosítására erőteljesebben odafigyeltek.

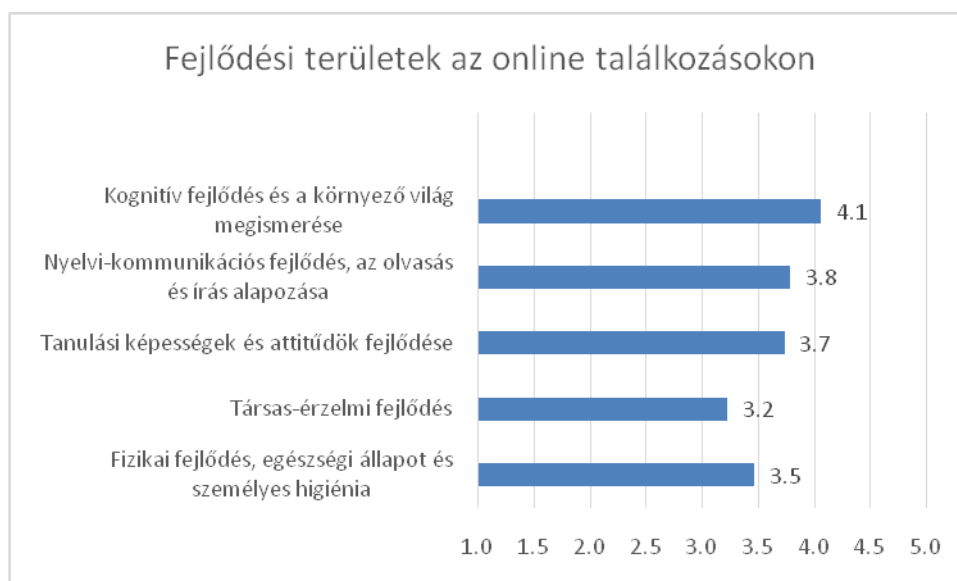
5. ábra. Tevékenységtípusok az online óvodában

A Koragyermekkori nevelés curriculumában találkozunk három olyan ajánlással, amely az óvodások nevelési folyamatában napi rendszerességgel megvalósítandók. Kérdésként merült fel, hogy az online találkozások alatt milyen mértékben sikerült ezeket a kötelező elemeket érvényesíteni. Itt is nagyfokú tudatosságot és curriculumhoz való igazodási törekvést vélünk felfedezni, abban, hogy mindhárom elem esetében viszonylag magas átlagértékeket kaptunk. Az is egyértelművé lett, hogy a meseélmény nyújtására való odafigyelés volt a legerőteljesebb (4.3), felismerve a mese jelentőségét az óvodáskorúak életében. Ugyanakkor meglepő, hogy a mozgásos mozzanat biztosítása – ami nem egyszerű a videochat felületeken – szintén egészen magas értéket kapott (4.1). Azt is pontosították a vizsgálati személyek közül többen, hogy ezt a „kiadott” napi feladatokban tudták inkább érvényesíteni, nem feltétlenül a képernyők előtt találkozások során. A mesepercek biztosítása azonban szignifikánsan magasabbnak bizonyult, mint a szabad választás lehetőségének felkínálásra való odafigyelés ($t= 3.23188$; $p=0.000639$; $p<0.05$).

6. ábra. A kötelező curriculáris elemek az online találkozások során

A 2019-es koragyermekkorai nevelés curriculumuma a fejlődési területek, fejlődési dimenziók és viselkedésmutatók tengelyére épül, és a fókusz a tapasztalati területekről áthelyezi a fejlődési területekre; a tantervi előírásokat a fejlődési területek mentén határozza meg, szakítva a korábbi tantervi hagyománnyal, mely a tapasztalati területek szintjén fogalmazta meg ezeket az elvárásokat. Az aktuális curriculum nem választja szét az egyes tanulási tevékenységek révén kialakítandó elvárt viselkedésformákat, holisztikusan fogalmazza meg ezeket a fejlődési területek és dimenziók vetületében, ezek konkretizálása a tanulási tevékenységek tervezése során az óvodapedagógus feladata. Az oktató-nevelő munka tervezésekor a pedagógus a *fejlődési területekből* kiindulva kiválasztja a *fejlődés dimenzióit*, majd ezekhez illeszti azokat *viselkedésformákat* a korcsoportok szerint, amelyeket szeretne előtérbe helyezni. (Koragyermekkorai nevelés curriculumuma, 2019, 14). Vizsgáltuk, hogy milyen mértékben tudtak fókuszálni ezekre a fejlődési területekre az óvodapedagógusok az otthonóvodáztatás időszakában. Ami a fejlődési területek megjelenését illeti, az 7. ábrán látszik, hogy a *kognitív fejlődés és a környező világ megismerésének területe* szignifikánsan nagyobb mértékben reprezentált az óvodapedagógusok szerint, mint a többi terület ($t=4.10773$; $p=0.000022$; $p<0.05$. – a nyelvi-kommunikációs, átlagértékben legközelebbi területtel is). A feltételezéseinkkel egyező módon a legkisebb mértékben a *társas-érzelmi fejlődési terület* megjelenését tudták biztosítani az óvodapedagógusok, ami szignifikánsan alulmarad az összes többi területhez képest ($t=-2.97439$; $p=0.00151$; $p<0.05$ – szignifikáns különbség az átlagértékben legközelebb eső fizikai fejlődés területével is). A jelenség egyértelműen magyarázható azzal, hogy az online tér leginkább a kognitív tapasztalatok biztosítására alkalmas és legkevésbé a szociális-érzelmi terület megjelenítésére. A felezőérték feletti átlagok ugyanakkor azt jelzik, hogy az óvodapedagógusok tudatosan törekedtek az egyes fejlődési területek egyfajta kiegyensúlyozott megjelenítésére a sajátos tanulási környezet adta keretek között is.

7. ábra. A fejlődési területek reprezentáltsága az online találkozások során

Az óvodai nevelési szakértők szerint az arányeltolódás az online találkozók esetén nyomon követhető a fejlődési területek érintettségében is. A szakértői interjúkból ugyanaz a kép rajzolódik ki, mint a kérdőíves lekérdezésből: a fejlődési területek helyett inkább a tapasztalati területekre fókuszáltak az óvodapedagógusok, a régi tantervi hagyományt követve:

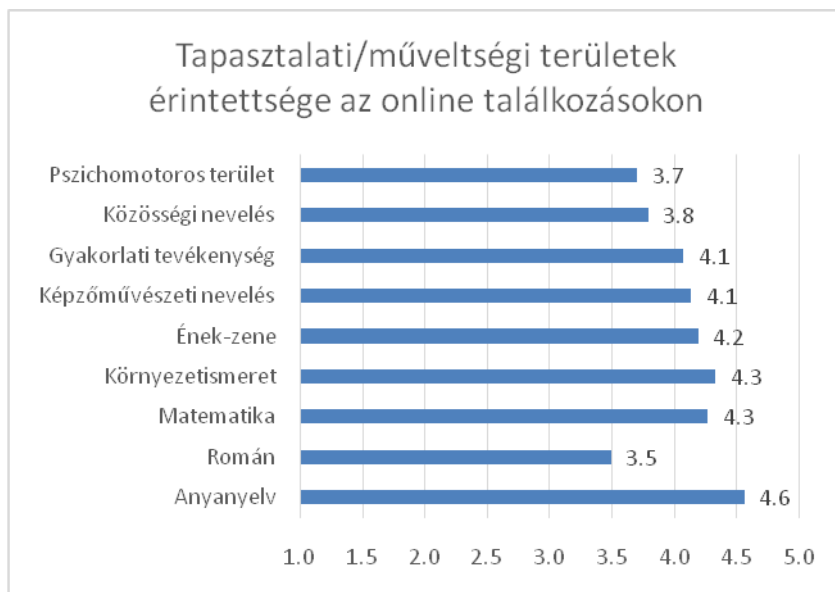
„Én megmondom őszintén, inkább a tapasztalati területekre koncentráltunk, nyilván voltak más feladatok is, gyakorlatok is, de nagyon sok esetben, azt el kell, hogy mondjam, úgy érzem, hogy a szülőknek még az is teher.” (12. alany)

(A fejlődési területekre való fókuszálás) elsikkadt, elsikkadt. Leragadtak annál, hogy elküldtek egy kézimunkát, hogy csinálják meg... vagy valamilyen mesét, de úgy gondolom, hogy pontosan a fejlesztés lényege az, ami úgy elsikkadt.” (4. alany)

A szakértői interjúk megerősítették az óvodapedagógusi lekérdezés eredményeit, miszerint a társas-érzelmi fejlődés területe jóval elhanyagoltabb a többi területnél az online oktatás időszakában:

„A szociális kompetenciái úgy gondolom, hogy nehezebben alakultak a gyerekeknek.” (10. alany)

Ami a tapasztalati/műveltségi területek online találkozásokkor való megjelenését illeti, egyértelmű, hogy a legnagyobb figyelmet az anyanyelvi fejlesztés kapta (4.6-os, igen magas átlagérték mellett). Ezt követi a matematika és környezetismeret terület, de már ez is szignifikánsan alacsonyabb, mint az anyanyelv ($t=4.78363$; $p<0.00001$; $p<0.05$). A román – mint műveltségi terület – bár viszonylag magas átlagérték mellett érvényesült, mégis a pszichomotoros terület kivételével az összes többi területnél szignifikánsan alacsonyabb szinten jelent meg ($t=3.53651$; $p=0.000214$; $p<0.05$). Emellett még alacsonyabb a többi területhez képest a közösségi nevelés, ami jelzi, hogy itt a célmegvalósítás ideális közege a szemtől-szembe, személyes kapcsolatokat feltételezi.

8. ábra. A műveltségterületek érvényesülése az online találkozások során

A műveltségterületek reprezentáltságát vizsgálva szintén hasonló kép rajzolódik ki a szakértői interjúkból, mint az óvodapedagógusok kérdőíves lekérdezéséből. A kognitív terület és az anyanyelv dominánsan előtérbe kerül, viszont az esztétikai és kreatív terület, illetve a pszichomotoros terület háttérbe szorul, főként a pedagógusok diszkomfort érzete miatt.

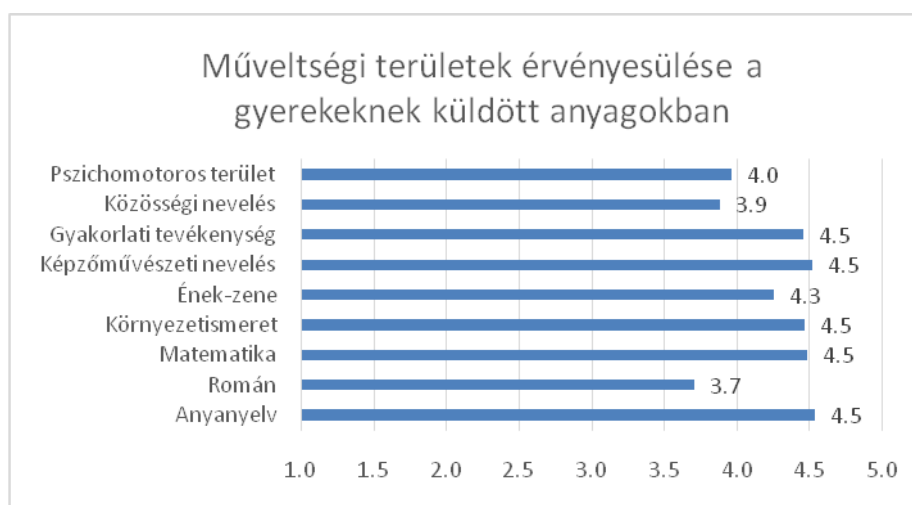
„Mindenképp a tudományos nevelés, a nyelvi kompetenciák, illetve az esztétikai nevelés, a többi az egy picit háttérbe szorult”. (5. alany)

„Például a testi fejlődést meg a fizikai fejlődést illetően nem láttak bele konkrétan a készségek fejlődésébe, hogyan mozognak a gyerekek, hogyan irányítják azt az ollót, hogyan színeznék, mozognak. Ami nehezebb volt, például a gyakorlati tevékenységek, ahol a manuális készségeket sem látták.” (10. alany)

„Amit úgy érzek, hogy nem igazán az, például az énektanítás, éneket tanítani online-ban nem lehet, közösen nem tudunk énekelni, és akkor azt mindig úgy oldottuk meg, hogy hanganyagot, audio anyagot küldtünk a gyerekeknek... Amit nem tudtunk, vagy legalábbis én nem tudtam teljes mértékben, hogy oldjam meg a testnevelést...”. (8. alany)

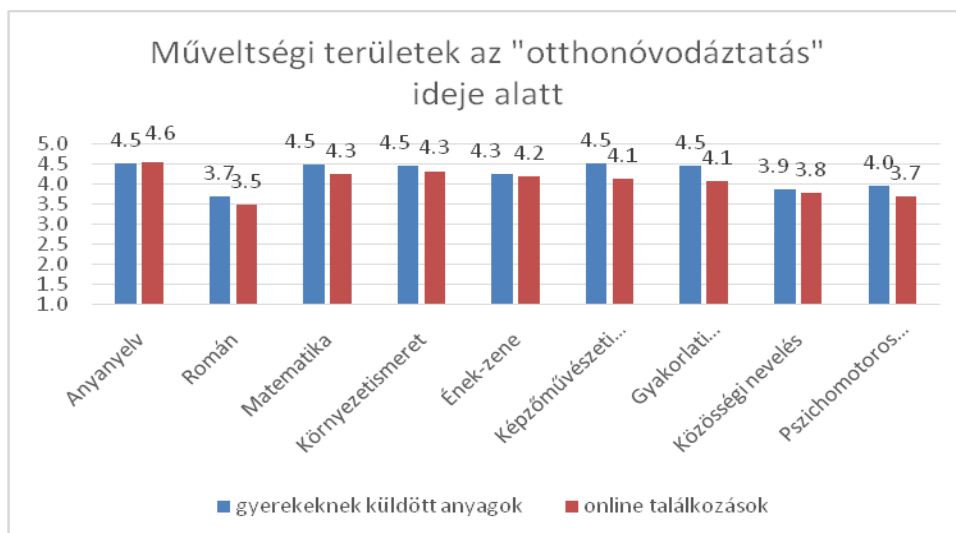
A román nyelvi fejlesztés megítélése ellentmondásos: egyes oktatási szakértők szerint ezt teljesen elhanyagolták az óvodapedagógusok („Hát, majdnem zéró.” - 4. alany); főként a szórványvidéken dolgozók szerint ugyanolyan jól működött, mint az az anyanyelvi fejlesztés („Szerintem ügyesen, párhuzamosan tudták csinálni, mondjuk itt a megyében amúgy sincs nagy gond a román nyelvvel.” - 5. alany); a tömbmagyarságban pedig „...főleg az anyanyelvi került előtérbe, de nagyon-nagyon jó ötletek születtek a román nyelv gyakorlására.” (10. alany)

A gyerekeknek otthoni egyéni vagy szülői segítséggel történő megoldásra küldött feladatok műveltségi/tapasztalati területek szerinti eloszlása nagyon hasonló a videochat-es megjelenéshez. Ami azonban rögtön szembetűnik az adatok/ diagramok elemzése során, hogy minden műveltségterület összességében magasabb átlagértékekkel jelenik meg. Ez alól kivételt csupán az anyanyelvi nevelés képez. Ennek az eredménynek a háttérében két okot is felfedezhetünk: egyrészt, mivel az online találkozásokon a legnagyobb hangsúlyt ez a terület kapta, az óvodapedagógusok az egyensúlyt oly módon próbálták fenntartani, hogy otthoni „feladatként” más területeket helyeztek inkább előtérbe. Másrészt, azok az óvodapedagógusok, akik nem vagy nem rendszeresen találkoztak a gyerekekkel az online térben, tudatosan törekedtek arra, hogy az egyes területek reprezentáltsága minél arányosabb lehessen. Ezzel magyarázható az is, hogy a legnagyobb átlagérték mellett öt területet is felfedezhetünk, nem egy kiemelkedőt, mint a korábbi esetben. Azt látjuk tehát, hogy az anyanyelv, matematika és környezetismeret, képzőművészeti nevelés és gyakorlati tevékenység területek előtérbe helyezése volt jellemző (4.5), de átlagértékben, igen szorosan ezek mögött megjelenik a ének-zene is (4.3). Bakonyi, Kosztel és Villányi (2020) is azt találták, hogy a kreatív alkotó tevékenységek felajánlása volt a legjellemzőbb az óvodásoknak felkínált tevékenységek rendszerében.

9. ábra. A műveltségterületek érvényesülése az otthonra küldött anyagokban

Részleteiben összehasonlítva a képernyők előtti találkozások során megjelenő területeket az otthonra küldött anyagok és tevékenységjavaslatok műveltség/tapasztalati terület szerinti eloszlásával, azt fedezhetjük fel, hogy három olyan terület van, amely szignifikánsan erőteljesebben képviseltette magát az otthoni kivitelezésre küldött anyagok és tevékenységi javaslatok tekintetében, mint a videochat-es feldolgozás során: képzőművészeti nevelés ($t=-5.74739$; $p<0.00001$), gyakorlati tevékenység ($t=5.68233$; $p<0.00001$.) és a pszichomotoros terület ($t=3.29079$; $p=0.00052$.). Bár az erőteljesen megjelenő mezőnyben található a közösségi nevelés és a román is, mégis ezek a többihez képest alacsonyabban reprezentáltak, egyrészt amiatt, hogy a kizárólag verbális kommunikáció igénybevételére építhető chat-es találkozások nem jelentettek kedvező keretet sem a román nyelv elsajátítására (amely még anyanyelven is nagy kihívást jelentett), sem a közösségi nevelés megvalósítására.

10. ábra. A műveltségterületek megjelenése az otthonóvodáztatás ideje alatt – összehasonlító megközelítés

Mivel a curriculum teljes szemlélete integrált és kompetenciaorientált, külön érdekes annak vizsgálta, hogy a hivatalos oktatáspolitikai dokumentum által javasolt irányelv megvalósítása milyen mértékben vált lehetővé. A vizsgálati személyek megítélése szerint 3.7-es átlagérték mellett sikerült ez, ami az erőteljes érvényesülést (illetve ennek szándékát) jelzi. Az óvodapedagógusok mindegy 25%-a úgy gondolja, hogy teljes mértékben lehetővé vált ennek a szemléletnek az érvényesülése, de – kevesen ugyan – voltak olyan kollégák is (3.1%), aki egyáltalán nem tudták ezt megvalósítani. Az integrált fejlesztés különösen a képernyők előtti találkozások alatt látszott megvalósulni, amikor a szűkre szabott időkeretben az óvodapedagógus minél több fejlődési terület érintésével próbálta élményszerűvé és fejlesztővé tenni a találkozást az óvodások számára, de természetesen az otthoni ajánlások is sok esetben többoldalú aktivitást igényeltek a gyerekektől. Az óvodai nevelési szakértők véleménye is egybecseng az óvodapedagógusok meglátásával: *„Igazából próbáltuk úgy az online találkozásokon is, mint a kis filmecekben is, amiket küldtünk, hogy a tapasztalati területeket integráljuk.”* (10. alany)

A találkozásokon, valamint a küldött anyagokban és tevékenységjavaslatokban a pedagógusok törekedtek minden óvodásra odafigyelni, de többen is úgy érzik, hogy ez nem sikerült teljes mértékben (átlagértéke 3.4). Mindössze a pedagógusok 10%-a érzi úgy, hogy ez sikerült, és minden alkalommal figyelt minden óvodásra, míg 2,4% egyáltalán nem tudta ezt megvalósítani. Érdekes lenne megvizsgálni, hogy a jelenléti találkozásokkor ezt milyen értékűnek ítélnék meg az óvodapedagógusok. Tény azonban, hogy a távóvoda alatt voltak olyan gyerekek, aki kiestek a pedagógus „figyelmi szórásából”.

4. Összegzés

Vizsgálatunkban az oktatásban érintettek két sajátos csoportját, az óvodapedagógusokat és óvodai nevelési szakértőket vontuk be, és egyrészt a curriculumnak a nevelési gyakorlatban való megjelenését, másrészt az ezzel kapcsolatos véleményeket összegeztük. Eredményeink azzal szembesítettek, hogy az óvodapedagógusok nevelési gyakorlatában nagy mértékben megjelenik a curriculum érvényesítésének törekvése, ugyanakkor ebben a sajátos tanulási környezetben más tényezők szerepe felértékelődik, jórészt azok, amelyek a gyermekek számára az élményszerűséget és az igényeikhez való alkalmazkodást biztosítják. Ugyanakkor az is látszik, hogy az egyes fejlődési területek megjelenésének egyensúlyát az online oktatás nyújtotta keretek megbontják. Ennek kompenzálására az otthonra küldött feladatokban tapasztalunk törekvéseket. Ugyanakkor az integrált szemlélet megvalósulására az online találkozások inkább lehetőséget teremtettek, mint az otthonra küldött anyagok.

Irodalomjegyzék

Bakonyi A., Kosztel K., Villányi Gy. J. (2020): *Karantén az óvodában*. Civil Közoktatási Platform URL: <http://ckpinfo.hu/2020/07/08/karanten-az-ovodaban-szuloi-ovodapedagogusi-kerdoivek-eredmehyei>

Bíró, Gy. (2020): A hazai digitális távoktatás tapasztalatai a COVID-19-es járványhelyzet időszakában egy kvalitatív felmérés tükrében. In Kozma, G. (szerk): *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*. 18–41. Gerhardus Kiadó. <https://gfe.hu/wp-content/uploads/2020/07/covid-kotet-k5.pdf>

Centrul de Educație și Dezvoltare Profesională Step by step (2020): *Cum susținem dezvoltarea copiilor preșcolari în mediul familial în timpul pandemiei de Covid-19*. URL: [Dezvoltarea-copiilor-prescolari-3-6ani.pdf \(stepbystep.ro\)](https://stepbystep.ro/Dezvoltarea-copiilor-prescolari-3-6ani.pdf)

European Commission (2021): *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis Understanding and managing the impact of the crisis on the sector*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://www.euractiv.ro/documente/raport%20educatie%20UE.pdf>

Felsmann J. (2020): *Óvodapedagógusok tapasztalatai a járványhelyzetben megvalósított „táv-óvodáról”*. OTDK dolgozat. ELTE TÓK, Budapest.

Fóris-Ferenczi R. (2008). *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelélmélet*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

MEC (2019): *A koragyermekkorai nevelés curriculumuma*. Ministerul Educației și Cercetării, București.

MEC (2019): *Curriculum pentru educație timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*. Ministerul Educației Naționale, București. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf

MEC (2020): *Un an școlar altfel... Ghidul pentru unitățile de învățământ preșcolar*. Editura Didactică și Pedagogică S.A. URL: <https://educatiacontinua.edu.ro/source/ghiduri/Ghid%20pentru%20prescolari.pdf>

School Education Gateway: *Felmérés az online tanulásról és a távoktatásról – eredmények* (2020). <https://www.schooleducationgateway.eu/hu/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm>

Stark G. (2020): A koragyermekkorai nevelés curriculumának fogadtatása az óvodapedagógusok körében. In: *PedActa*, 2020/2. 57-62. http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_10_2_6.pdf

Villányi, Gy. (2021): A Covid19 járvány okozta életmódbeli változások hatásai az óvodahasználókra – Óvodapedagógusok és szülők tapasztalatainak áttekintése. *Gyermeknevelés*, (9) 2, 378–398. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.2.378.398>

Szerzők:

Barabási Tünde, Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat. E-mail: tunde.barabasi@ubbcluj.ro

Stark Gabriella, Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Szatmári Kihelyezett Tagozat. E-mail: gabriela.stark@ubbcluj.ro

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az MTA Domus szülőföldi csoportos pályázat támogatásával történt.

